

Ett socialt hållbart Falköping

Ungas delaktighet och inflytande:

”Nu är det på riktigt”

Rapport 3 (slutrapport)

Författare:

Kennert Orlenius

HÖGSKOLAN I BORÅS

FID. VGR:s forskningsråd för
interkulturell dialog

FALKÖPING
KOMMUNEN

INNEHÅLL

FÖRORD	s. 3
BAKGRUND	s. 4-6
<i>Nationell ungdomspolitik</i> <i>Planer och mål för unga i Falköping</i> <i>Styrgruppen Social hållbarhet: barn och unga</i>	
UNGAS INFLYTANDE	s. 6-9
<i>"Framtid NU" – arena för påverkan</i> <i>"Unga tar ordet"</i>	
MENINGSFULL FRITID	s. 9-12
<i>Öppen ungdomsverksamhet</i> <i>Tagga lov och feriepraktik</i>	
SLUTSATSER	s. 13-15
<i>Strategiskt och systematiskt arbete</i> <i>Delaktighet och inflytande för alla</i> <i>Projektberoende och långsiktighet</i>	
UTMANINGAR	s. 15-19
<i>Social hållbarhet – innebörd och betydelse</i> <i>Idéinriktning eller mätbar variabel?</i> <i>Alternativt förhållningssätt</i> <i>Förebyggande insatser för barn och unga</i> <i>Idéburet offentligt partnerskap (IOP)</i>	
REFERENSER	s. 20

FÖRORD

Under perioden 2016-2017 har följeforskning bedrivits i samarbete mellan VGR:s forskningsråd för interkulturell dialog och Falköpings kommun. **Rapport 1** har beskrivit och analyserat det arbete som i Falköping bedrivs för att skapa Ett socialt hållbart Falköping, vilket utgör mål 1 i kommunens verksamhetsmål. I den rapporten har fokus legat på hur man i organisation och ledning arbetar för att gå från policy till praktik. Under det arbetet har jag haft förmånen att följa styrgruppen Social hållbarhet: barn och unga i deras arbete. Deltagande i de flesta av deras möten, intervjuer med berörda och analys av styrdokument har legat till grund för den rapporten (*Ett socialt hållbart Falköping. Att gå från policy till praktik: "det stökar till i systemet"*). Rapport 1, 2017-05-18).

Rapport 2, *Ungas upplevelse av trygghet, skola och fritid*, baseras på en genomförd enkätstudie hösten 2017. Författare till den rapporten är Mary-Anne Holfve Sabel, docent vid Högskolan i Borås. Följande fråga har utgjort en central utgångspunkt för den rapporten: upplever unga i Falköpings kommun en trygghet som skapar förutsättningar för social hållbar utveckling i kommunen? Resultatet från enkäten till ca 300 gymnasieungdomar i kommunen ger perspektiv på den frågan.

Denna **Rapport 3**, som är en slutrapport, riktar fokus mot ungas delaktighet och inflytande. Inledningsvis görs en resumé av den nationella ungdomspolitiken samt hur dessa frågor lyfts fram i Falköpings kommun på policynivå och med fokus på ansvaret för barn och unga i kommunen. Därefter ges konkreta exempel på hur kommunen arbetar för att främja ungas delaktighet och reella inflytande för att skapa en meningsfull fritid för alla barn och unga i kommunen. Det sker genom forum för dialog men också möjligheter där unga aktivt kan påverka kommunens utveckling. Även om fokus riktas mot ansvarsområdet för Kultur- och fritidssektorn så bör det redan här betonas att skolektorn och den sociala sektorn också är nära involverade i de insatser som görs. Avslutningsvis dras slutsatser utifrån den genomförda följeforskningen samt några utmaningar som lyfts fram inför kommunens fortsatta arbete med att främja social hållbar utveckling.

Kennert Orlenius, professor vid Högskolan i Borås, har fungerat som följeforskare under perioden 2016-2017 och författat Rapport 1 samt denna slutrapport, Rapport 3.

Borås 2018-04-14

Kennert Orlenius

BAKGRUND

Nationell ungdomspolitik

Målgruppen för den nationella ungdomspolitikerna är ungdomar i åldern 13-25 år, vilka utgör ca 15% av befolkningen i landet. Den tidigare ungdomspolitikerna betonade att alla ungdomar ska ha verklig tillgång till välfärd och inflytande (prop. 2004/05:2). I juni 2014 antogs propositionen, "Med fokus på unga – en politik för goda levnadsvillkoren, makt och inflytande" (prop. 2013/14: 191). Ungdomspolitikerna från 2014 betonar vikten av ungas inflytande men även deras psykiska hälsa. Målet är att "alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen". Det betonas vidare att ungdomspolitikerna ska vara sektorsövergripande. Den ska behandla frågor om ungdomars livsvillkor ifråga om "utbildning, arbete, försörjning, bostad, hälsa, inflytande, kultur och fritid", och kommuner och landsting har ett huvudansvar i arbetet med att nå målen. I Regeringens promemoria (2013) påpekas att ungdomar "inte har möjlighet till inflytande lokalt i någon större utsträckning trots att de vill vara med och påverka" (s. 7). En slutsats är att det behövs ett mer systematiskt och långsiktigt arbete för att stärka ungas delaktighet och inflytande samt välbefinnande. "Ungdomspolitikerna bör utformas med hänsyn till ungdomars synpunkter på vad som utgör viktiga frågeställningar" (s 7).

Det betyder att ungdomar inte enbart ska ha inflytande i frågor som omedelbart berör dem utan att de ska ha möjlighet att vara delaktiga i politiska beslutsprocesser och ha inflytande i frågor som har betydelse för samhället i stort, exempelvis miljö, kollektivtrafik och integration. För samhället handlar det såväl om att få bättre beslutsunderlag och fler förslag på lösningar som om att förankra beslut om morgondagen med dem som ska leva med, bära upp och ta ansvar för dem i framtiden. Med målet betonas därför också att ungdomars kunskaper, erfarenheter och värderingar måste tas tillvaras som en resurs och för att uppnå en hållbar samhällsutveckling (prop. 2013/2014:191, s. 21)

I regeringens promemoria (Utbildningsdepartementet 2013) betonas att de nya målformuleringarna om inflytande och makt ska handla om reellt inflytande med möjlighet att kunna påverka samhällsutvecklingen:

Ungdomar ska vara delaktiga i och så långt möjligt ha inflytande över utformning och genomförande av insatser som omedelbart berör dem som målgrupp/.../ Delaktighet handlar dock inte enbart om att ta tillvara synpunkter, idéer eller förslag utan det kan också handla om att ta tillvara ungdomars egen initiativkraft och eget arbete i det civila samhället och ibland också som utförare av offentligt finansierade tjänster (s. 12).

Planer och mål för unga i Falköpings kommun

I detta kapitel tas utgångspunkt i ett samarbetsprojekt med Falköping kommun. Under perioden 2016-2017 har följeforskning bedrivits i samarbete mellan VGR:s forskningsråd för interkulturell dialog och Falköpings kommun. Mål 1 i kommunens verksamhetsmål gäller ett socialt hållbart Falköping. Initialt har fokus riktats mot hur

man i organisation och ledning arbetar för att gå från policy till praktik när det gäller frågor om barn och unga.¹ I den andra fasen i följeforskningen har frågor om ungas delaktighet och inflytande stått i fokus.

I "Flerårsplan år 2017-2019. En plan för hållbar utveckling" betonas inledningsvis, under rubriken "Det goda livet", att satsningar inom skolområdet och en meningsfull fritid är avgörande för barns- och ungdomars framtida liv. I arbetet med social hållbarhet ska förebyggande insatser med särskilt fokus på meningsfull fritid för barn och unga prioriteras enligt flerårsplanen. Syftet är att inkludera alla unga och att de ska känna delaktighet och ansvar för samhällsutvecklingen "oavsett var de är födda", och det betonas att kommunen ska "skapa möjligheter för barn och ungdomar att engagera sig i demokratiprocesser" (s. 8)

I arbetet mot social hållbarhet ska förebyggande insatser för barn och unga med särskilt fokus på meningsfull fritid prioriteras. Det handlar om tidiga insatser och ett långsiktigt perspektiv för att kommunen ska växa och utvecklas. Det görs genom inkludering, att få alla unga som lever och verkar i kommunen – oavsett var de är födda – att känna sig delaktiga i och ansvariga för samhällsutvecklingen. (s. 8).

I kommunens årsredovisning för år 2016 (Falköpings kommun 2016) anges att kommunen har "på ett kraftfullt sätt" arbetat med att öka ungas delaktighet och intensifierat förebyggande insatser bland barn och unga, bland annat genom de nya verksamheterna Tagga sommar/tagga lov och Unga kommunutvecklare. Dessa verksamheter och dess betydelse har varit och är centrala i kommunens verksamhet och utgör konkreta exempel på satsningar för att främja delaktighet och inflytande bland barn och unga – se vidare s. 7-12).

Styrgruppen social hållbarhet: barn och unga

Kommunstyrelsen tillsatte en politisk ledningsgrupp 2012 med ansvar för att "driva arbetet med att tydligt definiera den sociala dimensionen av hållbar utveckling utifrån ett Falköpingsperspektiv". Tre tvärssektoriella strategiska styrgrupper tillsattes så småningom för att främja social hållbar utveckling, varav en med inriktning mot barn och unga. Gruppens arbete startade 2015 med en behovsanalys, där några utvecklingsområden fastlades, bland annat socioekonomiskt betingad styrning, samordning av insatser, stöd av forskning.

Ett område som särskilt betonades var frågan om ungas inflytande:

- Att ha kunskap unga vad de vill och hur de vill
- Inte skenprocesser utan reell makt
- En hållbar organisation, regelbundenhet.
- Delaktighet för **alla** unga
- Behovsstyrda insatser
- En stödjande infrastruktur
- Boendeformer för unga

¹ Orlenius (2017). *Ett socialt hållbart Falköping. Att gå från policy till praktik: "det stökar till i systemet!"* Rapport 1, Falköpings kommun.

Olika typer av insatser diskuterades, bland annat frågan om ungdomspolitiskt program, forum för unga och inte minst anställning av en ungdomsstrateg som operationellt skulle driva och utveckla verksamheten. Kultur- och fritidsnämnden sökte i december 2015, genom förvaltningschefen, Maria Wallengren, medel för anställning av en ungdomsstrateg. I ansökan påpekades att Falköping inte arbetat strategiskt med ungdomspolitiska frågor, till skillnad från många andra kommuner. Kommunen hade under 2015 deltagit i en nationell undersökning, LUPP, för att kartlägga ungdomars attityder i frågor om politik och samhälle, fritid och framtid, skola och arbete mm. Kommunens politiker hade beslutat om att delta i LUPP-undersökningen men ett förslag om ungdomspolitiskt program röstades ned. Anställningen av ungdomsstrategen blev ett led i att under förvaltningschefen för Kultur- och fritid driva frågorna om social hållbarhet bottom-up snarare än top-down.

Den nämnda behovsanalysen resulterade i flera områden, bland annat frågan om meningsfull fritid. Här angavs följande:

- Ökade resurser till ungas fritid
- Ökad prioritering till ungas fritid
- Fritidsaktiviteter för ensamkommande barn
- Prioritera friluftliv och spontana aktiviteter
- Alla ska ha råd
- Stort utbud på alla lov

Utöver ovan nämnda områden, inflytande och meningsfull fritid, lyftes även fram frågor om mötesplatser och forum för unga, skolans roll, att främja ungas psykiska hälsa samt vikten av att se mångfald som en resurs och arbete för att unga ska känna social tillhörighet. Under perioden 2016-2017 har styrgruppens analys utgjort grund för diskussioner och insatser, både strategiskt och mer operationellt.

UNGAS INFLYTANDE

Framtiden är nu

I såväl det nationella ungdomspolitiska programmet som i Falköpings kommuns styrdokument har vikten av ungas reella inflytande betonats. En av ungdomsstrategens viktiga uppgifter blev att ta ansvar för uppföljning av den s.k. LUPP-undersökningen som genomförts hösten 2015. I rollen skulle också ingå att bland annat stödja utveckling av elevrådsverksamhet och andra forum för elevinflytande, att utveckla inkluderande arenor för dialog och samtal. I maj 2016 anordnades en heldag med temat: "Unga ska påverka. Framtiden är nu!" under ledning av ungdomsstrategen. 140 personer deltog, vilka representerade elever i grundskolan och gymnasieskolan, lärare och rektorer, samt några politiker och tjänstemän från olika förvaltningar. Utifrån LUPP-undersökningens temaområden skapades ca 75 handlingsplaner under dagen om hur kommunen skulle kunna utvecklas. De klasser som ingått i undersökningen (åk 8 och åk 2 i gymnasieskolan) hade tidigare under mars- april fått besök och deltagit i diskussioner om resultatet. Denna typ av temadag skulle kunna ha varit en

punktinsats. I Falköping var detta initiativ emellertid början på något nytt, inte enbart en temporär insats.

Ett exempel på att ta tillvara de ungas kreativitet och makt att kunna påverka samhällsutvecklingen var en uppföljande temadag, "Framtiden är nu", genomförd i november 2017 med totalt ca 150 deltagare. Temat denna gång var kultur, och syftet var att skapa delaktighet genom att få möta kulturarbetare, själva få pröva på aktiviteter samt se bredden i kulturbegreppet. I workshop-form fick man arbeta med utifrån metoden "Omvänd idégenerering", dvs. steg 1: "Hur gör vi för att förstöra kulturen i Falköping?" (ex. stänga alla fritidsgårdar, fylla igen sjön, inga unga tillåtna på biblioteket etc.) och sedan i steg 2: "Hur gör vi för att förbättra kulturen i Falköping?" Samtal fördes mellan ca 100 unga och de 50 som på något sätt var involverade i kulturarbete, och resultat sammanställdes. Dialog hade förts med berörda skolor på högstadiet och gymnasiet så att eleverna kunde delta frivilligt en heldag under deras skoltid. Kommunens kulturstrateg respektive kulturutvecklare har uppföljningsansvar och arbetar vidare med det som framkommit vid temadagen. Dessa, liksom ungdomsstrategen, ingår i Kultur- och fritidsförvaltningens strategigrupp under ledning av förvaltningschefen. "Det är en framgång att jobba MED ungdomar – andra i kommuner som vi träffat är lite avundsjuka på detta. Kommunen har hitintills lagt resurser på att jobba med unga och inte bara förväntat sig att allt ske ideellt", säger ungdomsstrategen.²

Unga tar ordet

Sommaren 2016 deltog sju gymnasieelever i åk 2 från olika gymnasieprogram i kommunens satsning på feriearbete. Under fyra veckor arbetade de med en sammanställning som senare under hösten mynnade ut i en "Rapport 2016: Unga kommunutvecklare" (Falköping 2016). Gruppen som fått denna form av feriearbete ville fortsätta sitt arbete och beslut fattades att anställa dessa ungdomar, 4 timmar/vecka till juni 2017. De förslag som gruppen lyfter fram i sin rapport är sammanfattningsvis:

- Anställ unga kommunutvecklare som kan fungera som en länk mellan unga och politiker
- Skapa en app för kommunikation mellan ungdomar i kommunen och unga kommunutvecklare.
- Feriepraktik för unga
- Mötesplatser för unga – skapa möjligheter för fler fritidsaktiviteter
- Utöka kollektivtrafiken – unga från flera omgivande samhällen har svårt att sig till och från tätorten
- Åtgärda bristen på inflytande i skolan

Detta arbete har fortsatt i samma form under perioden juli-december 2017 i en ny konstellation av deltagare. Inga nya medel beviljades dock i kommunens budget inför

² Se Hur kan vi öka ungas delaktighet i kulturen i Falköping?

<http://falkoping.se/upplevadora/ungatarordet.4.313be7f315ca7227f0ab49.html>

2018 men nya interna projektmedel har sökts och beslut fattas i april 2018. Under de första månaderna 2018 har andra interna verksamhetsmedel vid Kultur- och fritidsförvaltningen bekostat de ungas uppdrag. Unga kommunutvecklare har arbetat självständigt och har under ledning av ungdomsstrategen varit knuten till Kultur- och fritidsförvaltningen. De har en pott, 100 000 kr från Kultur- och fritidsförvaltningens budget, för att stödja ungas initiativ. Unga kommunutvecklare prövar och beviljar medel – under samordning med ungdomsstrategen. Gruppen diskuterar ansökningar, tar muntliga kontakter och prövar deras ansökningar samt beslutar. 15 ansökningar har under ht 2017 bedömts och flertalet har beviljats medel, samtliga beslut har tagits i enighet i gruppen. ”Man får gräva lite så man får se helheten och vad de vill med sitt projekt; är kostaderna rimliga och vilka når man genom sitt projekt?” konstaterar en av de unga i gruppen.

”Varför har inte fått lära oss det här förut? Nu är det på riktigt”

”Tidigare har jag varit den tysta tjejen i klassrummet – nu vågar jag ta plats!”

”Vi behövs för att det blir lättare för ungdomar att arrangera egna arrangemang. Unga tar ordet-potten gör det lättare och pengarna går till ungdomar i hela Falköping. Känns nog även tryggare för dem att vi som tar beslut är i samma ålder.”

Unga kommunutvecklare – numera benämnda Unga tar ordet – har skrivit flera rapporter,³ har fört dialog med tjänstemän och politiker i olika nämnder och organ, fungerat som referensgrupp och som resurs i kommunens arbete med skolutveckling (om likvärdig skola och utbildning) och i det arbetet fört dialog med fyra elevråd. Gruppen har också samarbetat med andra närliggande kommuner. I oktober 2016 inbjöds cirka 70 unga och tjänstepersoner från fem olika kommuner (Mariestad, Lidköping, Karlsborg, Falköping och Skövde) till en framtidsverkstad. Resultatet sammanställdes av gruppen i Falköping under ledning av ungdomsstrategen.⁴ Fem problemområden samt förslag om åtgärder dokumenterades i rapporten: Information och marknadsföring, event, lokaler och mötesplatser för unga samt kollektivtrafiken.

³ Se <http://falkoping.se/upplevadora/ungatarordet.4.313be7f315ca7227f0ab49.html>

⁴ Se ovan, fotnot 3.

Syftet med unga kommunutvecklare är

- att öka ungas makt, inflytande och möjligheter att få sina röster hörda.
- att kommunen ska kunna utvecklas ur ett ungdomsperspektiv.
- att kommunen arbetar *med unga för unga*.
- att unga ska kunna vända sig till andra unga när de vill ha stöd på olika sätt. Föra fram sina förslag till kommunen till andra unga som kan föra det vidare till politiken eller berörda tjänstepersoner.
- att det ska finnas unga som tar beslut som rör unga, som t ex när det gäller att ta beslut kring ungas initiativ och idéer som kommer in till Unga tar ordet-potten.

Sammanfattningsvis kan konstateras att arbetet med att stärka ungdomars reella inflytande i Falköpings kommun under de senaste åren har präglats av både bredd och djup. Arenor har skapats för samtal och dialog, vilka dokumenterats och publicering har skett på kommunens hemsida. En grupp unga har rekryterats och fått möjlighet att i olika sammanhang bidra med förslag och synpunkter – samt själva fått granska förslag och fatta beslut om stöd för viss ungdomsverksamhet. Men hur når man alla de som inte deltagit eller deltar i denna typ av verksamhet? Förutom skolan är en viktig möjlighet att skapa en fritidsverksamhet som bygger delaktighet och upplevs som meningsfull. Centralt i det sammanhanget är att nå de ungdomar som av olika skäl upplever någon form av utanförskap i skolan och övriga samhället.

MENINGSFULL FRITID

Kultur- och fritidsnämnden anger som målsättning att "öka möjligheterna till ett socialt hållbart liv genom att få fler människor att ta del av mötesplatser, upplevelser, aktiviteter och lärandeinsatser av god kvalitet". Mer konkret handlar det om att ge unga möjligheter att växa samt erbjuda en trygg miljö.

Öppen ungdomsverksamhet

Den öppna ungdomsverksamheten, är knuten till Ungdomens Hus i Falköping samt fritidsgårdar i samhällena Floby, Gudhem, Kinnarp och Stenstorp. Ungdomens hus har öppet tisdag-torsdag kl 15-21 samt "slutna tider" för aktiviteter under övriga dagar. Vid dessa tillfällen kan unga som önskar använda lokalerna bedriva egna gruppaktiviteter. Övriga fritidsgårdar har öppet 1-2 dagar/vecka. Statistik visar att ca 40 procent av besökarna är 13-15 år och lika stora andel är 16-19 år. Totalt sett är 60 procent killar och 40 procent tjejer av de som kommer till dessa lokaler.

I "Avdelningsplan 2018–2020 Öppen ungdomsverksamhet" anges följande inriktning för verksamheten:

För att uppnå ett socialt hållbart Falköping är det viktigt att erbjuda barn och unga en meningsfull fritid. Detta arbete kopplas till styrgruppen för barn och unga och en meningsfull fritid, ett socialt hållbart Falköping. Verksamheten ska bidra till arbetet med inkludering. Verksamheten ska också motivera unga att träffas över gränser och bemöta varandra som individer samt öka delaktighet

som i sin tur skapar inkludering. Verksamheten ska ge deltagarna en känsla av tillhörighet och en framtidstro fylld med möjligheter/.../ Verksamheten bedrivs tillsammans med ungdomarna och strävar efter så hög delaktighet och så stort inflytande som möjligt.

Ungdomens Hus har tillgång till flera sporthallar (idrottshall, pingishall, volleybollhall mm). Andra aktiviteter är frågesport, biljard- och pingisturnering på Ungdomens Hus. Under senare tid har man alltmer försökt tona ned på tävlingsinriktningen, men ansvarig fritidsledare menar att det är en utmaning att få ungdomarna själva att ta ansvar och påverka inriktningen av verksamheten. Målet är att Ungdomens Hus inte ska upplevas som en "värmestuga", enligt chefen för öppna ungdomsverksamheten, utan istället vara aktivitetsinriktad. I samarbete med ett studieförbund har en musikstudio skapat goda förutsättningar liksom initiativ för att främja kultur, bland annat i form av samarbete med ett konstgalleri och "kreativa platser", dvs. konst och utställningar på offentliga platser. Ökad samverkan sker med civilsamhället liksom med Connect Falköping. Det medborgarkontoret, beläget i ett mindre välbärgat socioekonomiskt område, bedriver också viss verksamhet för unga. Aktiviteter samordnas så att arrangemang inte krockar med varandra. Ett problem är dock att biblioteket blivit samlingsplats för vissa ungdomar i stället för Ungdomens Hus, bland annat på grund av avståndet till busstationen. Det upplevs som opraktiskt för exempelvis de som ska åka hem på kvällen till samhällen utanför staden. Gruppen Unga tar ordet har också försökt få skolorna i närheten av centrum att öppna lokaler – med stöd av Kultur- och fritidsförvaltningen – för att skapa nya mötesplatser för unga.

Tagga lov och feriepraktik

Med relativt kort framförhållning startades upp en verksamhet sommaren 2016, "Tagga sommar". Regeringen beslöt att främja kommunernas sommarlovsaktiviteter för barn mellan 6-15 år med totalt 200 miljoner/år 2016-2018 (MUCF 2016). Syftet är att stimulera både flickors och pojkars deltagande, främja integration, motverka segregation och skapa nya kontaktytor mellan barn med olika social bakgrund. Det betonades starkt att syftet med denna satsning skulle bidra att bryta utanförskap bland barn i nämnda åldrar. Nästan alla kommuner har rekviderat tilldelade medel.

Kultur- och fritidsnämnden i Falköping rekviderade drygt 1 miljon kronor via Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MCUF), vilka fått ansvaret att administrera och fördela medlen.⁵ Den då nyanställda ungdomsstrategen presenterade ett förslag som genomfördes. Konceptet blev framgångsrikt, trots kort planeringstid, och inte minst föräldrar menade att den här typen av verksamhet borde finnas även på andra lov. Ansvariga i kommunen bestämde att utveckla verksamheten och erbjuda barn och unga att delta i skilda aktiviteter under samtliga lov, vilket betyder att verksamheten numera benämns "Tagga lov". Initialt organiserades verksamheten under ledning av ungdomsstrategen (i samarbete med främst

⁵ Beloppet är baserat på statistik om antalet barn i hushåll med ekonomiskt bistånd i respektive kommun, ett för Falköping jämförelsevis högt belopp. Från och med 2018 har Socialstyrelsen uppdraget att ansvara för denna satsning.

skolansvariga) men den ingår numera i den öppna ungdomsverksamheten. Verksamheten kräver stor samordning, vilket nu sker genom en arbetsgrupp bestående av representanter för skola, socialtjänst, arbetsmarknad och boende samt fältsekreterare.

Tagga lov omfattar alla barn och unga i Falköping, inkluderat de mindre orterna utanför staden. För denna verksamhet har kommunen avsatt statliga projektmedel, ca 1 miljoner i budget inför 2018. Verksamheten leds av två projektledare (fritidsledare) samt 10 medhjälpare, vilka roterar i områdena beroende på kompetens och intresse av aktiviteter men också beroende på deltagarnas behov. En viktig faktor är säkerhetsaspekten, varför det alltid finns en viss flexibilitet i arbetsfördelningen.

Under sommaren inleds verksamhetens med en hel introduktionsvecka för samtliga i personalen och därefter aktiviteter under åtta veckor för barn och unga. Projektledarna utformar program för de två första veckorna men baserat på barns och ungas önskemål som fångats upp under skoltiden. I början av loven får främst ledarna komma med förslag och styra en del men efterhand får deltagarna i högre grad själva bestämma. I början vet de inte alltid vad de kan önska men efterhand kommer alltid deras vilja och önskemål fram, enligt projektledarna. Målet är att deltagarna alltid ska få vara med och bestämma. Under sommaren genomförs *en* utflykt/vecka, t ex till Borås djurpark. Även deltagares föräldrar erbjuds att följa med. "Alla barn ska kunna säga att man gjort något under sommaren tillsammans med sina föräldrar", säger en av projektledarna. Allt ska vara gratis så att ingen behöver avstå från att delta på grund av sämre privatekonomi, vilket även betyder att mat ingår vid utflykter. "Vi har alltid en viss flexibilitet beroende på önskemål som framkommer och verksamheten är väldigt uppskattad av alla barn" enligt projektledarna.

Sommaren 2016 var det totala deltagarantalet drygt 3000 i olika typer av aktiviteter, medan antalet deltagare 2017 minskat till ca 1700. Under 2017 har utbudet av andra aktiviteter i kommunen varit betydligt större, till exempel Sport for you, aktiviteter vid Connect Falköping (medborgarkontor) och museet, många har deltagit i simundervisningen, andra verksamheter har genomförts i Ungdomens Hus mm. Till skillnad från besökare vid Ungdomens Hus är könsfördelning jämn och likaså är utrikes födda väl representerade.

Syftet med Tagga lov är att skapa en meningsfull fritid för barn och unga i form av aktiviteter men syftet är lika mycket socialt och pedagogiskt. Tid ges för att ta upp problem och konflikter som uppstår, stor vikt läggs vid att främja sociala relationer och att alla ska känna sig trygga. Vid ett tillfälle gjordes en orosanmälan när personalen upptäckte att ett barn inte mådde bra (på grund av traumatisk upplevelse före flykten), vilket ledde till att föräldern uttryckte stor tacksamhet till de ansvariga en månad senare. Av den personal som rekryteras för uppdraget är det flera som studerar och deltar i någon form av pedagogisk utbildning. Personalen träffas varje dag för avstämning och synkronisering av aktiviteter. De går igenom vad barnen kan lära i och av de olika aktiviteterna, vilket också tas upp med barnen. Barnen ska förstå själva och också kunna informera sina vårdnadshavare vad de har lärt sig under dagen. I vissa fall

får barn också leda aktiviteter. Den så kallade ELD-metoden används (Experienced Learning Description).⁶ Den innebär bland annat att deltagarna själva ska beskriva och dokumentera sina erfarenheter i syfte att det ska bli synligt och tydligt för dem vad de har lärt sig. De ska härigenom också stärka varandra i grupp och få insikt om sin egen kompetens.

För att ungdomar i åk 1 och 2 i gymnasieskolan ska få viss arbetslivserfarenhet under sommaren erbjuds feriepraktik under tre veckor i tre olika omgångar (ersättning för närvarande: 50 kr/tim). Eftersom kommunen tog emot 120 ensamkommande under 2015 uppstod emellertid frågan hur denna grupp skulle kunna erbjudas en meningsfull parallell verksamhet under sommaren. Ansvariga politiker och tjänstemän kände viss oro. Något behövde göras. Ungdomsstrategen tog kontakt med mottagningsenheten i kommunen och efterhörde önskemål hos ungdomarna, och under hennes ledning planerades FAS, som utifrån målgruppens önskemål skulle innehålla tre delar: feriepraktik, arbete och skola och pågå under tre veckor för varje grupp av deltagare. Denna verksamhet kom dock i praktiken främst att fungera som en sommarskola snarare än ha fokus på feriepraktik och arbetsliv. Steget från tanke i planeringen till handling hos de som skulle genomföra var större än förväntat. Ett annat oväntat problem uppstod. Nästan alla ensamkommande deltog och en mindre ersättning var utlovad för deltagandet. Eftersom flera av dem inte hade något personnummer uppstod stora problem med utbetalning av ersättning. Denna verksamhet genomfördes tillfälligt under 2016. Under 2017 gjordes en insats för elever i åk 8/9 och Introduktionsklasserna i gymnasieskolan, vilka bedömdes vara nära att få betyg som möjliggör behörighet för deltagande i gymnasieprogram.

Sammanfattningsvis kan konstateras att det finns en "röd tråd" i verksamheten som rör kultur- och fritid för unga i kommunen. Målet om socialt hållbart Falköping synliggörs på policynivå i Kultur- och fritidsnämnden och förvaltningschefen leder och driver systematiskt och långsiktigt verksamheten tillsammans med ungdomsstrategen, kulturstrateg och kulturutvecklare, chef för öppna ungdomsverksamheten men också genom tvärsektorielt samarbete med exempelvis skola och socialtjänst, då främst inom ramen för styrgruppen Social hållbarhet: barn och unga. Men en obesvarad fråga så här långt utifrån ovanstående är följande: hur upplever barn och unga trygghet, skola och fritid i sin vardag? Denna studie ger inte ett fullödigt svar på den frågan. En genomförd enkät bland gymnasieungdomar, i åldern 16-18 år, har dock gett ett viktigt bidrag till belysning av den frågan. Se Rapport 2, *Ungas upplevelse av trygghet, skola och fritid!* En konklusion i rapporten är att det finns utanförskap hos vissa unga. Brist på trygghet och upplevelse av meningsfull fritid utgör hinder för känsla av samhörighet och välbefinnande.

⁶ Se <http://eldkompetens.se/>

SLUTSATSER

Strategiskt och systematiskt arbete

I kommunala sammanhang har begreppet medborgardialog utgjort ett slags honnørsord under senare år. Dialog och delaktighet ses som centrala delar för kommunal utveckling i demokratisk anda. Som framgått i inledningen av denna rapport markeras tydligt i den nationella ungdomspolitiken att denna delaktighet ska handla om *reellt* inflytande, inte enbart att fånga upp deras önskemål och röster. Det betonas vikten av att ta tillvara ungas initiativkraft. Likaså betonas betydelsen av att arbeta systematiskt och strategiskt med dessa frågor. Samtidigt konstaterar dock regeringen att det nationellt sett *inte* tycks vara fallet. På policynivå i Falköpings kommun finns tydliga intentioner i denna nämnda riktning. I Flerårsplan år 2017-2019 betonas vikten av satsningar inom skola och meningsfull fritid som avgörande för barns- och ungdomars framtid. Förebyggande insatser betonas vilket innebär att göra tidiga insatser för att skapa långsiktighet.

Redovisningen i denna rapport visar att ett sådant systematiskt arbete också fått visst genomslag i den konkreta verksamheten. De aktiviteter som genomförts enligt ovan är inte isolerade företeelser utan insatta i ett strategiskt sammanhang. Även om Kultur- och fritidsförvaltningen har en central roll i det som redovisats ovan bygger verksamheten också i hög grad på sektorsövergripande och strategiska insatser. När Tagga lov genomförs i den dagliga verksamheten sker den i nära samarbete med skolan. Den inrymmer både en social och pedagogisk dimension. Lärandet är kopplat till deltagarnas egna erfarenheter och möjligheter att påverka dessa samt reflektioner. Det bästa sättet att utbilda *för* demokrati är *genom* demokrati (Biesta 2006). Exemplet Unga tar ordet är också ett uttryck för denna pedagogiska grundsyn. Den idén ligger också i linje med synen att demokratisk medvetenhet skapas genom aktiv delaktighet i form av reellt inflytande.

Sammanfattningsvis kan konstateras att Falköpings kommun under de senaste åren har arbetat systematiskt och strategiskt med att stärka ungas delaktighet och inflytande. En rad olika insatser har gjorts i form av aktiviteter för att dels skapa forum och arenor för unga att själva delta och påverka, dels att erbjuda möjligheter till meningsfull fritid där unga ges möjlighet till reellt inflytande och också förväntas bidra i verksamheten. En viktig framgångsfaktor är också att det i kommunen på ledningsnivå finns arenor som tvärsektorieellt arbetar med social hållbar utveckling. Kommunen har tagit ett stort steg i utvecklingen att gå från policy till praktik i arbetet om social hållbar utveckling med fokus på för barn och unga. Samtidigt kan dock konstateras att ansvariga knappast kan slå sig till tro. Hur långt sträcker sig viljan att prioritera insatser och arbeta långsiktigt?

Delaktighet och inflytande för alla

I den ovan refererade Flerårsplanen 2017-2019 betonas vikten av förebyggande, långsiktiga insatser bland barn och unga. I den reviderade Flerårsplanen 2018-2020

finns en mening tillagd: "Det görs genom satsningar på verksamheter för barn och unga där socioekonomiska faktorer beaktas" (s. 6). När regeringen 2016-2019 satsat 200 miljoner på att stödja kommunernas somarlovsvksamhet har ett viktigt mål varit att den ska omfatta alla barn och unga. Ett uttalat syfte är att dessa medel ska bidra till att motverka segregation och upplevelse av utanförskap. Såväl tillgång som tillgänglighet betonas. Den ovan tillagda meningens ligger alltså helt i linje med direktiven för de medel som erhållits. Styrgruppens (Barn och unga) behovsanalys, 2015, inför den kommande verksamheten lyfte fram ungas inflytande. Där noterades bland annat delaktighet för **alla** unga och behovsstyrda insatser. I ljuset av detta är resultaten från den genomförda enkäten synnerligen intressanta. De visar att det finns riskfaktorer som både kortsiktigt och långsiktigt utgör en utmaning. Det finns en mindre grupp av unga som inte mår bra och uppenbarligen upplever ett utanförskap som behöver uppmärksammas. Se Rapport 2, *Ungas upplevelse av trygghet, skola och fritid* (Holfve-Sabel 2108)! En jämförelse mellan den grupp av elever som inte har behörighet för gymnasieskolans program och elever från högskoleförberedande program visar att betydligt fler, procentuellt sett, upplever sig alltid eller ofta som mobbade (17 resp. 1%), och de känner sig mer oroliga under skoltid (20 resp. 7%). Mer än 1/3 ägnar sig aldrig eller sällan åt motion och styrketräning eller idrott utanför skolan (mindre än 10% uppger detsamma i den senare elevgruppen). Var tredje elev i den förstnämnda gruppen uppger sig alltid eller ofta ha tråkigt på fritiden, till skillnad från var tionde elev i den senare gruppen. Studien visar sammantaget att den sociala situationen för en grupp av elever långsiktigt utgör en riskfaktor, enskilt för individen men också för samhället. I denna grupp finns en stor del utrikesfödda elever. Vad betyder det för de insatser som långsiktigt behöver göras i kommunen? (Se vidare under rubriken *Utmaningar* nedan!)

Projektberoende och långsiktighet

En faktor som motverkar långsiktighet gäller "projektberoendet". I Avdelningsplan 2018-2020 för den öppna ungdomsverksamheten konstateras att Falköpings kommun jämfört med andra kommuner i landet har en stor grupp invånare som lever i socioekonomisk utsatthet.

Med hjälp av de extra resurserna som förvaltningen tog del av 2017 har den öppna ungdomsverksamheten bedrivit uppsökande verksamhet för att nå unga på andra arenor än fritidsgårdar. Under 2018 finns inte möjligheten att ta del av dessa resurser vilket medför kraftigt begränsade insatser.

Även om det finns ett systematiskt framgångsrikt arbete i kommunen så är det här nämnda ett exempel på att det finns en ovisshet hos de mer operationellt berörda om det finns pengar för verksamheten de närmaste åren. Ett annat sådant exempel är satsningen "Unga tar ordet". I nuläget finns ett stort engagemang på olika nivåer hos flera tjänstemän i kommunen men också en viss sårbarhet, inte minst genom osäkerhet om vilka politiska beslut som kommer att tas. Ett tredje exempel är Tagga lov-verksamheten, som är helt finansierad av statliga projektmedel. Vad händer efter 2019? Detta är också en fråga om personalpolitik och arbetsmiljö. Min bedömning,

efter att under drygt två år ha följt arbetet med att främja social hållbarhet med fokus på barn och unga, är att det finns ett stort personligt och professionellt engagemang bland anställda tjänstemän på olika nivåer, men i en förhållandevis liten kommun blir det särskilt viktigt att långsiktigt behålla sin kompetens.

Ett steg i formandet av en tydligare organisation och ledning är dock inrättandet av enheten Hållbar utveckling från och med 2018 i den centrala kommunledningsförvaltningen. Detta kan ses som en steg i rätt riktning för att ta ett tydligare helhetsgrepp och föra upp dessa frågor på central nivå. Hur ska dessa frågor drivas framgent i Falköping? Hur kommer initiativ "top-down" och "bottom-up" balanseras och synkroniseras i verksamheten? Vem har ansvar och mandat för vad? Och vilka möjligheter till *reellt* inflytande kommer barn och unga ha i kommunens verksamhet?

UTMANINGAR

Social hållbarhet – innebörd och betydelse

Ett socialt hållbart Falköping utgör mål 1 i kommunens verksamhet. Vad betyder "social hållbarhet" och hur vet ansvariga att man uppnått målet? Med andra ord: hur definieras begreppet och hur kan det mätas? I detta avsnitt belyses begreppet kortfattat utifrån hur man teoretiskt kan förstå begreppets innebörd. Det är också centralt för en praktisk, konkret verksamhet eftersom förståelsen av ett fenomen eller förhållande får konsekvenser för beslut om åtgärder och insatser. Inledningsvis diskuteras detta på en mer generell nivå för kommunens verksamhet. Därefter knyts frågan mer konkret till barn och unga.

Idéinriktning eller mätbar variabel?

Vid FN:s toppmöte 2015 fastställdes 17 övergripande hållbarhetsmål (Agenda 2030), varav ett av dem handlar om att "Främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, tillgodose rättvisa för alla..." (mål 16). Inkludering och rättvisa är centrala mål i dessa internationella styrdokument. Agenda 2030-delegationen i Sverige konstaterar att den sociala dimensionen varit underordnad de andra dimensionerna (dvs. miljö respektive ekonomi) och att sådan kritik även har gällt att Plan- och bygglagen (2010:900) inte tillräckligt lyft fram sociala aspekter av hållbarhet (s. 93). I den lagen anges i portalparagrafen, 1 kap 1§, att lagen syftar till att "... främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden...". Ovanstående är exempel på hur internationella och nationella styrdokument anger en inriktning för samhällsutvecklingen som syftar till inkludering och rättvisa för alla. Frågan har blivit än mer aktuell under det senaste decenniet med ökad polarisering i samhället och forskarna Catharina Thörn och Håkan Thörn (2017) hävdar att svenska städer har blivit de mest segregerade i Europa. Social hållbarhet är ett begrepp som tycks vara centralt i allt flera kommuner. Men vad det betyder det mer konkret?

Social hållbarhet kan ses som en idéinriktning, ett begrepp som anger en riktning och är orienterande. Det anger hur en möjlig framtid kan se ut, och definitionen blir därför beroende av värderingarna och vilka normer som upplevs eftersträvansvärda (Olsson 2012). Utifrån ett sådant perspektiv ses inte social hållbarhet som ett konkret verktyg, eftersom det är svårtolkat och inte entydigt låter sig implementeras och kvantifieras. Andra forskare har föreslagit olika avgränsningar och rad olika indikatorer (se vidare nedan). Social hållbarhet som begrepp är mångtydigt och inrymmer många utmaningar – vilket inte betyder att begreppet i sig är irrelevant.

Hur begreppet social hållbarhet uppfattas är beroende av vilken typ av definition som förespråkas. Social hållbarhet kan beskrivas genom att fastslå vad det faktiskt är och hur det avgränsas i förhållande till andra fenomen eller förhållanden (lexikalisk definition). Men det kan också beskrivas mer relativt, knutet till specifika sammanhang (t ex lokala förhållanden) och därmed inte göra anspråk på att vara allmängiltigt (stipulativ definition). I ett samtal med ledande politiker i Falköpings kommun ställdes frågan: "Vad menas egentligen med social hållbarhet? Och hur ska vi kommunicera det till medborgarna i kommunen?" Frågan är mycket relevant. Begreppet är komplext och en lexikalisk definition (även benämnd lexikografisk) blir problematisk. Däremot kan kommunen själv utifrån sina lokala förutsättningar och behov göra innebörden av social hållbarhet mer explicit. Det är en central utmaning, i annat fall riskerar det uppstå som en forskare har benämnt "sustainababble" (hållbarhetsbabbel) (Engelmann 2013) – eller för att travestera en nyligen avliden humorist: "Hållbarhet är som en påse – tom och innehållslös om man inte fyller det med något..."⁷

"Det finns ingen socialdioxid" hävdar forskarna Eva Gustavsson och Ingemar Elander (2013, s. 10). Däremot finns det en rad olika teman, begrepp, åtgärder och indikatorer som anses vara uttryck för social hållbarhet. Ett i litteraturen ofta refererat exempel är hämtat från artikeln "The Social Dimension of Sustainable Development: Defining Urban Social Sustainability" (Dempsey, Bramley, Power & Brown 2011). Här framhålls social rättvisa (social equity) och hållbarhet i lokalsamhället (sustainability of community) som övergripande dimensioner av social hållbarhet. Det förstnämnda inrymmer tillgång och tillgänglighet för alla att delta ekonomiskt, socialt och politiskt i samhället. Det senare avser social samhörighet, interaktion och nätverk (socialt kapital) men också platsidentitet ('sense of place') liksom känsla av trygghet och säkerhet ('safety and security').

Gustavsson och Elander (a.a.) är av flera skäl kritiska mot beskrivning av generella indikatorer som mätinstrument angående social hållbarhet som fenomen. Med referens till andra forskare (Innes & Booher 2000) menar de istället att indikatorer:

- är viktigast under processen när de tas fram. De kan utgöra underlag och utgångspunkt för politiska beslut
- hör samman med politik. I annat fall blir de ett självändamål eller marginaliseras.
- behöver diskuteras över tid och ses i ett långsiktigt utvecklingsperspektiv.

⁷ Hasse Alfredsson – som uttryckte sig så om livet och dess mening.

Dessa forskare menar att enstaka indikatorer saknar förklaringsvärde. Förutsättningen för insatser och åtgärder är att kunna påvisa ett inre samband. Data i sig säger inget om orsakerna eller mekanismer bakom ett visst tillstånd (s. 15).

Alternativt förhållningssätt

Nämnda forskare (Gustavsson och Elander) presenterar ingen alternativ arbetsmodell men väl ett förhållningssätt, vilket baseras på analys och slutsatser utifrån ett större forskningsprojekt, baserat på delprojekt i åtta städer. Min tolkning är att deras så kallade handlingspyramid (se fig. 1) mer är grundat i en värderationalitet än i en målrationalitet⁸. Det betyder att det ska finnas en öppenhet i utvecklingsprocessen, långsiktighet och prioritering av vissa värden snarare än givna mål och aktioner på ett sätt som leder till uppsatta mål. Det betyder också att kvalitativ analys och dialog bör prioriteras i utvecklingsarbetet. Indikatorer kan fungera som underlag för samtal och orientering men inte som mätinstrument – om syftet är att förstå sammanhang och driva utvecklingsprocesser. Forskarna presenterar en teoretisk modell som är tänkt att fungera som ett redskap – eller som de uttrycker saken – ”en pragmatiskt konstruerad tankeram” (s. 77) utifrån vilken man stegvis kan närma sig aspekter knutna till social hållbarhet.

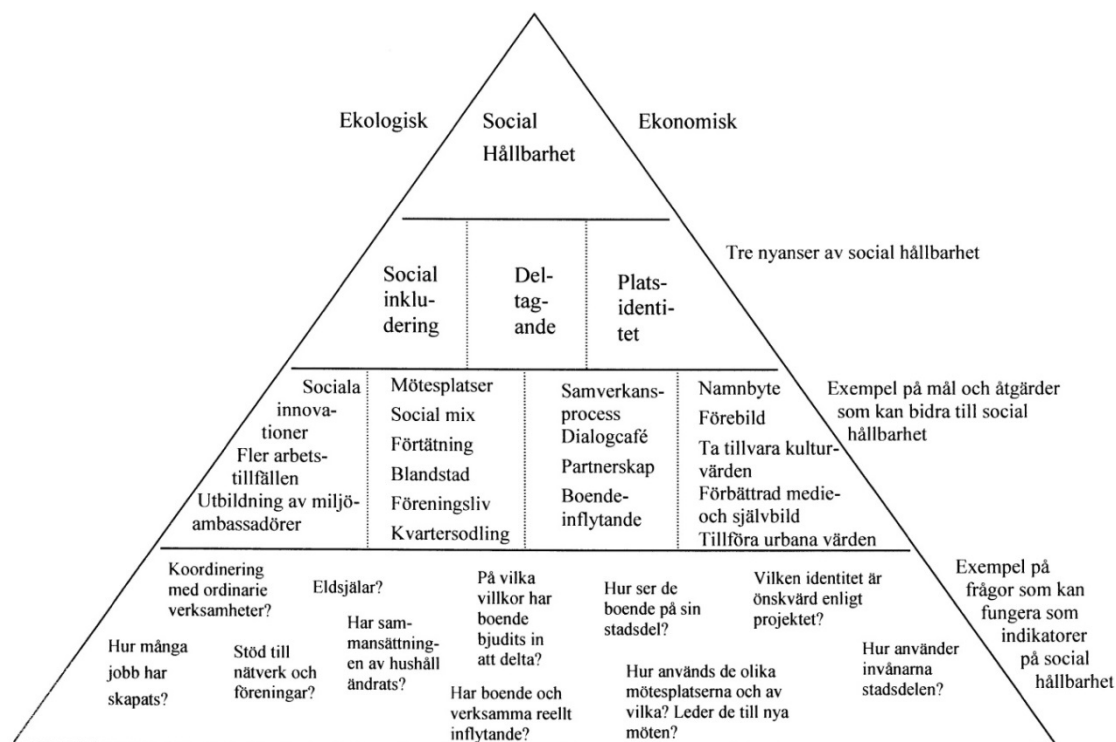

Fig. 1: Hållbarhetspyramiden: Från vision och värde till mål, åtgärder och indikatorer. Källa: Gustavsson & Elander 2011, s. 97.

⁸ Med rationalitet avses en grund eller motivering till varför man väljer något före något annat.

Utmaningen för Falköpings kommun är att fortsätta det arbete som redan genomförts och ta nästa steg. Målet är "Ett socialt hållbart Falköping". Det finns en formulerad värdegrund, visioner och mål men vilka är "nyanserna av social hållbarhet" i Falköpings kommun (se fig. ovan)? Vilka insatser och åtgärder kan bidra till social hållbarhet? Vilka frågor är relevanta och centrala att ställa för att konkret komma vidare?

I Rapport 1 (Orlenius 2017, s. 7) refererades Flerårsplanen 2016-2018 där generella indikatorer angavs. De är exempel på det som ovan kritiskt påpekats. Samtidigt påpekas i Flerårsplanen att nämnderna ska formulera egna delmål, det vill säga indikatorer måste relateras till avgränsade områden. Om barn och unga utgör ett prioriterat område – hur skulle en sådan "pragmatisk tankeram" (fig. 1) fyllas med konkret innehåll? Vilka har i så fall ansvar för en sådan utveckling och uppföljning i den kommunala organisationen?⁹

Begreppet social hållbarhet är utifrån ovanstående perspektiv ett kommunikativt verktyg som hjälper till att mejsla ut en inriktning i den kommunala verksamheten som syftar till att skapa ett gott liv för alla boende i kommunen. Det är ett värdeskapande arbete. Det centrala ur kommuninvånarnas perspektiv är inte att tillägna sig begreppet social hållbarhet och teoretiskt förstå dess innebörd utan primärt att se vad det betyder i deras vardagliga liv. Vilka beslut fattas som främjar förutsättningar och möjligheter för det goda livet i Falköping? Inte bara för några utan för alla. En utmaning är i det arbetet är prioriteringar och avvägningar mellan kortsiktiga kontra långsiktiga insatser. Rättvist i det sammanhanget är inte liktydigt med lika för alla utan att istället prioritera för de som har störst behov. Det är en pedagogisk utmaning att kunna förklara och övertyga kommuninvånare om välgrundade motiv för sådana beslut. Särskilt viktigt är långsiktiga insatser som rör barn och unga.

Förebyggande insatser för barn och unga

I Flerårsplanen 2018-2020, som refererats ovan, anges bland annat följande: "I arbetet mot social hållbarhet ska förebyggande insatser för barn och unga med särskilt fokus på meningsfull fritid prioriteras/.../ Det görs genom satsningar på verksamheter för barn och unga där socioekonomiska faktorer beaktas" (s. 6). Vår enkätstudie (se Rapport 2) har visat att det finns en grupp unga personer som är i behov av särskilt stöd. Hos dessa finns brist på trygghet. Andra studier har pekat på att psykisk ohälsa är ett växande problem i samhället, inte minst bland unga.

Nationalekonomen Ingvar Nilsson har visat att **en** gängkriminell person som är brottsaktiv i 15 år skapar samhällskostnader på ca 23 miljoner kronor. Om 10 personer i kommunen hamnar i ett organiserat gäng handlar det alltså om mer än 200 miljoner. En ung människa som i sina unga år misslyckas i skolan och hamnar i flerårigt

⁹ Det kan här också noteras att finansdepartementet i vårbudgeten 2017 föreslog 15 välfärdsmål för hållbarhet som gäller miljö, ekonomi och social hållbarhet. De senare avser: låg ekonomisk standard, självskattad allmän hälsa, utbildningsnivå, mellanmänsklig tillit och nöjd med livet. Syftet är att skapa alternativa verktyg till BNP per capita och att mäta utveckling i ett bredare perspektiv (Svenska Dagbladet 2017).

utanförskap genererar en samhällskostnad på mellan 10-15 miljoner (Nilsson Lundmark & Nilsson 2017, s. 10). I kommunens policy och planering påvisas vikten av att prioritera, att satsa på förebyggande insatser och därvid särskilt beakta socioekonomiska faktor och förutsättningar. Vad betyder det nu och framöver i prioriteringar i kommunens budgetarbete? Kommunen har ansvar för de boende i sin kommun, men det har under senare år blivit alltmer tydligt att volontärer och organisationer i civilsamhället, det vill säga kyrkor, idrottsföreningar m.fl., utgör en enorm resurs. En kommuns sociala hållbarhet är i hög grad beroende av deras insatser. Här finns både stora utmaningar när det gäller ett närmare samarbete mellan kommun och civilsamhället – men också möjligheter för mer långsiktigt samarbete än vad som ofta varit fallet.

Idéburet offentligt partnerskap (IOP)

När samtal om forskningssamarbete startade hösten 2015 formulerades fyra övergripande frågeställningar. En av dem löd: "Vilka erfarenheter, möjligheter och utmaningar finns i kommunerna när det gäller samverkan med civilsamhället?" (Orlenius 2017, rapport 1). Senare, i Årsbokslut 2016, angavs bland annat ett utvecklingsområde som identifierats: "Stärkt samverkan med civilsamhället – öka och utveckla samverkan med föreningar, organisationer och nätverk" (s. 14). Det har inte varit möjligt inom ramen för detta uppdrag att närmare undersöka och beskriva inriktning och omfattning av hur sådan samverkan sker. ATT sådan samverkan sker är förvisso sant men hur kan sådan samverkan ske i ett långsiktigt och systematiskt samarbete mellan kommun och föreningsliv?

En sådan möjlighet är det som kallas Idéburet Offentligt partnerskap (IOP). Ett sådant samarbete innebär att kommunen kan göra överenskommelser om en form av ramavtal med föreningar och organisationer och är därmed inte bundna av upphandlingsregler. Det finns dock några förbehåll:

- överenskommelsen ska gälla sakområde inom vilket kommunen ska verka (enligt kommunallagen)
- det ska inte föreligga en konkurrenssituation
- Ersättningen ska vara högst 500 000 euro under totalt 3 år.
- Det ska finnas en s.k. anförtröendehandling (ett skrivet avtal)

Ett problem i ett mer långsiktigt samarbete med föreningar är att det ofta är knutet till starkt engagerade och drivkraftiga personer, vilket i sig är mycket positivt men också sårbart. I ideella föreningar är dessutom ofta ålderstrukturen ett problem. Det kan vara svårt att rekrytera personer som långsiktigt kan driva utvecklingsinsatser. Om kommunen långsiktigt vill säkerställa ett konstruktivt samarbete är IOP *en* möjlighet att få representanter i civilsamhället att delta i utvecklingen av ett socialt hållbart Falköping.

Framtiden är nu – det som sker här och nu är det som formar det som blir då.

REFERENSER

- Dempsey, N, Bramley, G, Poer, S. & Brown, C. (2009) The Social Dimension of Sustainable Development: Defining Urban Social Sustainability. *Sustainable Development* 19(5), 289-300.
- Engelman, R. (2013) Beyond Sustainababble (s. 3-16). I *State of the World 2013: Is Sustainability Still Possible?* Washington DC: Island Press.
- Falköpings kommun (2016). *Unga kommunutvecklare Rapport 2016*. Tillgänglig via <http://falkoping.se/upplevadora/ungatarordet.4.313be7f315ca7227f0ab49.html>
- Falköpings kommun (2016). *Årsredovisning 2016*. Tillgänglig via: <http://falkoping.se/kommunpolitik/faktaomfalkoping/ekonomi/arsredovisning.4.7865cfaf121d36819ec80006190.html>
- Falköpings kommun (2017). *"Flerårsplan år 2017-2019. En plan för hållbar utveckling*.
- Falköpings kommun (2018). *"Flerårsplan år 2018-2020. En plan för hållbar utveckling*.
Tillgänglig via: <http://falkoping.se/omwebbplatsen/sok.4.7865cfaf121d36819ec8000147815.html?query=Fler%C3%A5rsplan>
- Falköpings kommun (2017). Rapport: *Hur kan vi öka ungas delaktighet i kulturen i Falköping?*
Tillgänglig via: <http://falkoping.se/upplevadora/ungatarordet.4.313be7f315ca7227f0ab49.html>
- Falköpings kommun (2018). *Avdelningsplan 2018-2020. Öppen ungdomsverksamhet*.
- Gustavsson, E. & Elander, I. (2013). *Social hållbarhet inte bara "sustainababble"? Från mångtydig vision till analytiskt redskap vid uppföljning av stadsbyggnadsprojekt* (Rapport 69). Örebro: Örebro universitet, Centrum för Urbana och Regionala Studiers skriftserie.
- Holfve-Sabel, M-A. (2018). *Ett socialt hållbart Falköping. Ungas upplevelse av trygghet, skola och fritid*. Rapport 2. VGR:s forskningsråd FID, Högskolan i Borås, Falköpings kommun.
- Innes, J. E. & Booher, D. E. (2001) Indicators for sustainable communities: a strategy building on complexity theory and distributed intelligence. *Planning Theory & Practice* 1 (2), 173-186.
- MUCF (2016). *Alla barn ska vara med. Kostnadsfria sommarlovsaktiviteter för barn och unga i åldern 6–15 år*. Myndigheteten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. Tillgänglig via: <https://www.mucf.se/publikationer/alla-barn-ska-vara-med>
- Nilsson Lundmark, E. & Nilson, I. (2017). *Orten - bortom våldet*. Tillgänglig via: www.seeab.se/Texter17/orten%20ver%201.2%20a4_Kort.pdf
- Olsson, S. (2012) *Social hållbarhet i ett planeringsperspektiv*. Göteborgs stad. Tillgängliga via: <http://www.socialhallbarhet.se/wp-content/uploads/2013/08/Artikel+om+social+h%C3%A5llbarhet.pdf>
- Orlenius, K. (2017). *Ett socialt hållbart Falköping. Att gå från policy till praktik: "det stökar till i systemet!"* Rapport 1. VGR:s forskningsråd FID, Högskolan i Borås, Falköpings kommun.
Plan- och bygglagen, 2010:900.
- Prop. 2004/05:2. *Makt att bestämma – rätt till välfärd*. Tillgänglig via: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/proposition/makt-att-bestamma---ratt-till-valfard_GS032
- Prop. 2013/14: 191. *Med fokus på unga – en politik för goda levnadsförhållanden, makt och inflytande*. Stockholm: Regeringen.
- Regeringen (2013). *Remisspromemoria "En ny ungdomspolitik"* (2013-07-18). Tillgänglig via: <http://www.regeringen.se/rapporter/2013/07/u20134442uc/>

Regeringen/Socialdepartementet (2017). *Uppdrag angående administration, fördelning av medel och uppföljning av satsning på bidrag till sommarlovsaktiviteter* (Regeringsbeslut 2017-12-18). Tillgänglig via: <http://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2017/12/uppdrag-angaende-administration-fordelning-av-medel-och-uppfoljning-av-satsning-pa-bidrag-till-sommarlovsaktiviteter/>

Svenska Dagbladet (2017). *Finansministern vill införa nytt mått på välstånd* (2017-04-21).

Tillgänglig via: <https://www.svd.se/magdalena-andersson-nya-satt-att-mata-valstand-behovs>

Thörn, C. & Thörn, H. (2017). Swedish cities now belong to the most segregated in Europe. *Sociologisk forskning*, 54(4), 293-296.